

POLICY BRIEF 2025:3

Näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi.

Tämä julkaisu on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2023 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa. Julkaisun sisällöstä vastaavat tiedon tuottajat, eikä tekstisisältö välttämättä edusta valtioneuvoston näkemystä.

Paikallistoiminta vahvistaa pitkäjänteistä resilienssiä ja kriisivalmiutta

Pasi Mäenpää, dosentti, Helsingin yliopisto

Maija Faehnle, erikoistutkija, Suomen ympäristökeskus

Henrietta Grönlund, professori, Helsingin yliopisto

Kati Pitkänen, erikoistutkija, Suomen ympäristökeskus

Leena Alanko, vanhempi asiantuntija, Demos Helsinki

Katri Sarkia, toiminnanjohtaja, Demos Helsinki

Sinianna Kuosmanen, asiantuntija, Demos Helsinki

Paikallinen kansalaistoiminta vahvistaa yhteiskunnan kokonaisturvallisuutta ja kykyä selviytyä kriiseistä. Se turvaa demokratiaa, edistää hyviä väestösuhteita ja mahdollistaa mukautumista muuttuvissa oloissa. Resilienssin syntymistä kuitenkin rajoittavat puutteet verkostoyhteistyössä ja kansalaistoimijoiden mahdollisuuksissa luoda jatkuvia puitteita vapaaehtoistoiminnalle

Paikallistoiminnan merkitys

Muuttuvan maailmantilanteen ja ympäristökriisien takia korostuu tarve ymmärtää, millainen valmius Suomen eri alueilla on selvitä häiriötilanteista ja mukautua olosuhteisiin niiden muuttuessa. Odotuksia kohdistuu paikalliseen kansalaistoimintaan erityisesti alueilla, joilla viranomaisten resurssit ovat niukimmillaan. Kokonaisturvallisuus nojautuu eri sektorien yhteistyöhön. Kokonaiskuva paikallisen kansalaistoiminnan merkityksestä ja valmiudesta yhteiskunnan resilienssin luomisessa on kuitenkin puuttunut.

Kansa osaa, sopeutuu ja muuntaa – Paikallinen kansalaistoiminta yhteiskunnan resilienssin lisääjänä -hanke on selvittänyt, mikä merkitys paikallisella kansalaistoiminnalla on ja miten se vaikuttaa yhteiskunnan resilienssiin, mitkä kansalaistoiminnan toimintamahdollisuudet erilaisilla alueilla ovat ja miten julkinen hallinto vastaa kansalaistoiminnan tarpeisiin. Lisäksi hankkeessa selvitettiin, miten kansalaistoiminnan toimintaedellytyksiä voidaan parantaa. Työn pohjalta hankkeessa laadittiin suositukset paikallisen kansalaistoiminnan tukemiseksi.

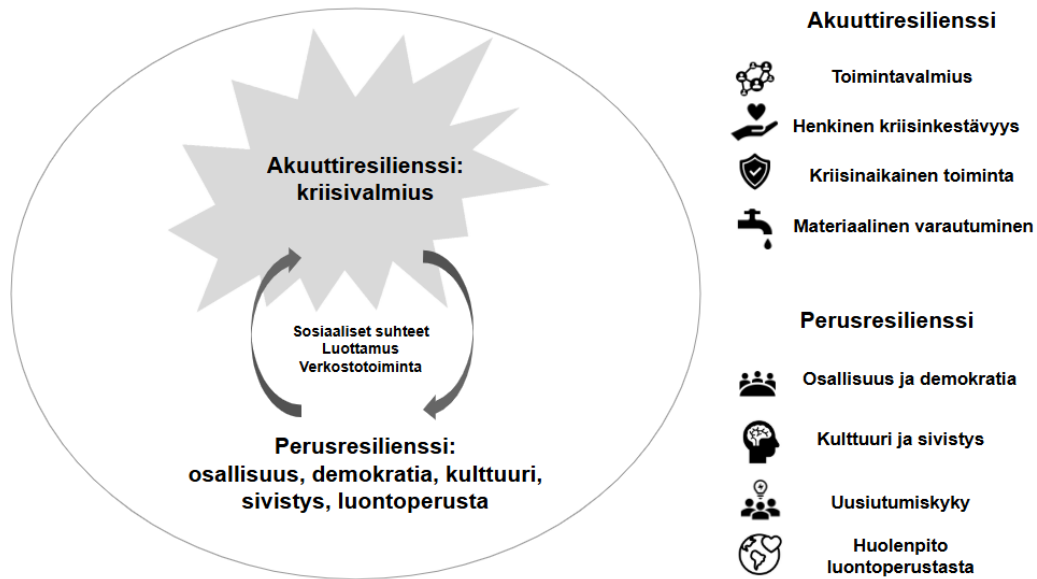
Perusresilienssi luo pohjan kriisivalmiudelle

Resilienssillä tarkoitetaan tässä yhteydessä yhteisön tai yhteiskunnan kyvykkyyttä turvata olemassaoloaan ja itselleen tärkeitä asioita, kun akuutit tilanteet tai hitaammat muutokset uhkaavat niitä.

Yhteisön **perusresilienssi** on sen kyvykkyyttä pitää itsensä koossa. Yhteisö on perusresilientti, kun sen olemassaolon perusta on kunnossa: ihmiset ovat yhteisössä osallisia, demokratia toimii, kulttuuri ja sivistys kukoistavat ja elämän luontoperusta on turvattu. Perusresilienssi luo pitkäjänteisen toimintakyvyn ja muuntumisen perustaa.

Perusresilienssi luo pohjan **akuuttiresilienssille**, toimintavalmiudelle akuuteissa häiriö- ja kriisitilanteissa. Yhteisön resilienssi akuutteja häiriöitä kohtaan on vahva, kun yhteisö on varautunut niihin, esimerkiksi verkostoyhteistyönä laaditulla turvallisuussuunnitelmalla, harjoituksilla ja huolehtimalla, että kukin tietää vastuunsa.

Ihmisten, yhteisöjen ja organisaatioiden verkostot, yhteistyösuhteet ja keskinäinen luottamus muodostavat perustan sekä perus- että akuuttiresilienssille.

Akuutti-resilienssi nousee perusresilienssistä, ja häiriöistä ja kriiseistä selviäminen yhdessä muovaa perusresilienssiä edelleen.

Päätulokset ja johtopäätökset

Hankkeen keskeiset tulokset ja johtopäätökset koskevat tarvetta ymmärtää paikallistoinnin merkitys ja resilienssin vahvistaminen laajemmin sekä käsitteiden että toiminnan vaikutusten näkökulmasta. Käytännössä tämä tarve edellyttää rakenteiden ja käytäntöjen kehittämisen ohella myös niiden asenteiden ja tavoitteiden tarkastelua, joita julkisella hallinnolla on paikallisen kansalaistoiminnan roolista resilienssin näkökulmasta, ja tarvittaessa niiden uudelleen ajattelua.

1. Jäsennys perus- ja akuutti-resilienssiin selkiyttää resilienssi-käsitteen käyttöä.

Resilienssi-käsite on monitulkintainen. Yhteisymmärrystä voidaan edistää tunnistamalla resilienssin kaksi ulottuvuutta ja tarkentamalla, kummasta puhutaan: 1) perusresilienssi eli pitkäjänteinen toimintakyvyn ja uudistumisen perusta ja 2) akuutti-resilienssi eli toimintavalmius akuuteissa tilanteissa.

Jäsennys on hankkeen aikana osoittautunut toimivaksi keskusteluissa paikallisen kansalaistoiminnan merkityksestä resilienssille niin hallinnon kuin kansalaistoimijoiden kanssa. Jäsennys on auttanut laajentamaan kapeita mielikuvia kuten sitä, että kansalaistoiminnan merkitys resilienssille liittyy erityisesti henkisen tuen tarjoamiseen kriiseissä. Kahdesta ulottuvuudesta voi puhua myös ilman resilienssi-sanaa.

2. Kansalaistoiminnalla on keskeinen merkitys sekä perusresilienssille että akuuteissa häiriö- ja kriisitilanteissa toimimiselle.

Kansalaistoiminta on monin eri tavoin keskeinen osa yhteiskunnan resilienssiä. Kaikki paikallista verkostoitumista, yhteisöllisyyttä ja yhdessä tekemistä edistävä kansalaistoiminta luo valmiutta toimia myös häiriötilanteissa ja huolehtia siitä, että kenenkään avun tarve ei jää huomaamatta. Naapurit ja läheltä löytyvät yhteisöt ovat avun järjestymisessä ja kriiseistä selviämisessä keskeisiä erityisesti harvaan asutuilla alueilla, mutta myös muualla.

Kansalaistoiminnassa muovautuvat sosiaaliset suhteet, vuorovaikutuskäytännöt ja luottamus vaikuttavat paikallisen yhteisön kykyyn toimia ennakoivasti sekä häiriötilanteisiin varautumisessa että pitkäjänteisemmin hitaisiin muutoksiin mukautumisessa. Paikallinen kansalaistoiminta täydentää viranomaisvetoista ”kovaa” turvallisuutta ja huoltovarmuutta: kylien turvallisuussuunnitelmissa on muun muassa varauduttu varavirtalähteen käyttöön ja kehitetty kyläradioita varajärjestelmäksi tiedonkulkuun.

3. Kansalaistoimijat pystyvät tavoittamaan ryhmiä, joita hallinto ei pysty, tukemaan heidän osallisuuttaan ja toimijuuttaan ja rakentamaan ihmislähtöisesti yhteiskunnan eheyttä.

Mitä vakavampiin kriiseihin halutaan varautua, sitä tärkeämpää eheys on. Esimerkiksi kohtaamispaikkatoiminta, joka on haavoittuvassa asemassa oleville saavutettavaa ja johon he luottavat, voi olla ainoa silta näiden ihmisten ja virallisten instituutioiden välillä. Luottamusta mahdollistaa jatkuvuus, jonka luomisessa pitkäaikaiset työntekijät ovat keskeisiä.

4. Kokonaisturvallisuus: paikallisten kansalaistoimijoiden roolia varautumisessa ei ole huomioitu riittävästi. Verkostojen johtamisessa ja niiden toiminnan koordinaatiossa on puutteita.

Kokonaisturvallisuusmallin toimivuuden kannalta hyvä uutinen on, että kyselyn perusteella kansalaistoimijoiden luottamus viranomaisiin on pääsääntöisesti vahvaa. Paikallisen kansalaistoiminnan roolia varautumistyössä ei ole kuitenkaan määritelty ja huomioitu riittävästi. Varautumisen verkostojen toiminnassa ei välttämättä esimerkiksi hyödynnetä kansalaistoimijoiden paikallistietoa.

Kuntien kanssa toimimisesta paikallisilla kansalaistoimijoilla on usein pitkät perinteet ja vakiintuneet toimintamuodot yhteyshenkilöineen. Kuntien välistä vaihtelua toki on.

Kansalaistoimijoiden ja hyvinvointialueiden yhteys on kyselyn perusteella vielä ohut, vaikka yhteistyöllä olisi arvoa sekä pelastustoimen ja kriisinhallinnan kannalta että perusresilienssiä luovassa hyvinvointitoiminnassa. Tilanne on sitten hankkeen aineistonkeruun oletettavasti elänyt eteenpäin, mutta tulokset korostavat tarvetta kiinnittää tähän vuorovaikutukseen huomiota sekä alueilla että kansallisessa ohjauksessa.

5. Maaseudulla resilienssi edellyttää vahvaa kansalaistoimintaa, ja kansalaistoiminta tarvitseekin siellä erityistä tukea ja koordinaatiota. Kaupunkien kansalaistoimijat kokivat maaseudun kansalaistoimijoita useammin, että alueella on yhteistoimintaa haittaavaa eriarvoisuutta.

Kansalaistoimijoiden rooli varautumisessa ei varsinaisesti eroa kaupunkien ja maaseudun välillä. Maaseudulla kansalaistoimijat ovat kyselyn perusteella kuitenkin pystyvempiä toimimaan tehokkaasti ja suojelemaan haavoittuvimpia. Maaseudulla kansalaistoimijoiden toimintaympäristö on yhteisöllisempi ja sisältää myös materiaalista varautumista. Kaupungeissa kansalaistoimijat kokevat maaseudun kansalaistoimijoita useammin, että alueella on yhteistoimintaa haittaavaa eriarvoisuutta.

Heikkenevän elinvoiman, hajautuneen infrastruktuurin ja viranomaisten hitaan toimintavasteen takia maaseudulla resilienssi käytännössä edellyttää vahvaa kansalaistoimijuutta. Näin syntyvää yhteisöllistä resilienssiä voi pitää ongelmallisena sikäli, että se asettaa maantieteellisesti syrjäisemmät ja väestökehitykseltään heikommät alueet ja niiden ihmiset epätasa-arvoiseen asemaan. Paikalliset toimintaympäristöt myös vaihtelevat erittäin paljon. Näistä syistä kansalaistoiminta tarvitsee maaseudulla erityistä koordinaatiota ja tukea.

6. Väestön vähentyessä ja ikääntyessä kansalaistoimijat tarvitsevat lisääntyvää tukea vapaaehtoistoiminnan pyörittämiseen, jotta ne pystyvät tarjoamaan viranomaisten niiltä odottamaa toimintaa.

Käytännössä kysymys on usein henkilöresursseista. Hyvä kriiseihin varautuva hallinto on luonteeltaan osallistuvaa ja hyödyntää paikallisia kansalaistoimijoita sekä vakituisia ja monipaikkaisia asukkaita tiedon tuottajina ja viestinnän tukena. Kansalaistoimijoiden merkittävä rooli resilienssin tuottamisessa edellyttää arvostuksen osoittamista tasaveroisella yhteistyöllä.

Toimenpidesuosituks

Toimenpidesuosituks

toon. Suositusten tarkoitus on auttaa erityisesti julkisen hallinnon toimijoita vahvistamaan paikallisen kansalaistoiminnan mahdollisuuksia olla mukana luomassa alueensa, sen yhteisöjen ja yhteiskunnan perus- ja akuuttiresilienssiä. Mukana on suosituksia myös muille keskeisille toimijoille. Erillisessä koosteessa on lisäksi suosituksia paikallisille ja alueellisille kansalaistoimijoille.

1. Julkisen hallinnon tulee tukea kansalaistoimintaa suoraan ja välillisesti. Paikallinen yhteisöllinen kansalaistoiminta luo pohjan kokonaisturvallisuudelle ja resilienssille.

Järjestötoiminnan, vapaaehtoistyön ja naapuriavun kaltaiset kansalaistoiminnan muodot tulee nähdä osana Suomen kokonaisturvallisuutta ja resilienssiä. Arkeen kiinnittyvä yhteisöllinen toiminta ylläpitää demokraattisia arvoja ja niiden mukaista yhteiselämää.

Toimenpidesuosituks

- **Oikeusministeriö ja valtiovarainministeriö (yleishyödyllisten yhteisöjen rahoituksen ja toiminnan kehittämisen parlamentaarinen neuvottelukunta)** arvioivat kansalaistoiminnan suoran ja epäsuoran julkisen tuen muutosten systeemiä vaikutuksia julkisten tukirakenteiden resursseja kohdennettaessa. Kansalaistoiminnan rahoituksen kokonaisuuden hahmottamiseksi ne arvioivat samalla muutoksia kansalaistoimijoiden edellytyksissä kehittää yksityisrahoituksen varainhankintaa. Arvioinnissa otetaan huomioon, että osa kansalaistoiminnan tuottamasta lisäarvosta ei ole helposti mitattavissa.
- **Työ- ja elinkeinoministeriö** ottaa käyttöön paikallista yhteisöllistä kansalaistoimintaa tukevan Leader-toimintatavan myös alue- ja kaupunkikehittämisessä. Leader-tuella tehtävässä paikallisessa kehittämisessä painotetaan hyvien väestösuhteiden ja perusresilienssin tarpeita, kuten ihmisten osallistumisen edistämistä, sosiaalisen eriytymisen ja ympäristökonfliktien ehkäisyä sekä ihmisoikeuksien ja demokratian puolustamista.
- **Julkisen hallinnon avustusten valmistelijat, budjeteista päättävät päätöksentekijät ja avustusten myöntäjät valtionhallinnossa, alueilla ja kunnissa** ottavat kansalaistoiminnan avustusten jaossa huomioon kansalaistoiminnan varassa olevan toiminnan jatkuvuuden - esimerkiksi pitkäaikaisten työntekijöiden myötä syntyvä luottamus - jota rahoituksen pätkittäisyys ja kehittämissuuntautuneisuus rajoittavat.
- **Yhteisölähtöisen paikallisen kehittämisen työryhmää (YPK)** resursoidaan sen vastuuministeriöiden budjeteista ja valtuutetaan tekemään seurantaa resilienssin toteutumisesta eri alueilla, edistämään kansalaislähtöistä elinvoima- ja varautumistyötä sekä keräämään ja välittämään kriiseistä ja häiriöistä saatuja paikallisia kokemuksia turvallisuustoimijoille (esim. alueelliset pelastustoimet, turvallisuuskomitea, mahdollinen turvallisuuspaneeli).
- **Suomi** vaikuttaa EU:ssa siten, että unionin kriisinkestävyiden vahvistamisessa esimerkiksi alue- ja maaseutupolitiikan kautta huomioidaan erilaiset paikalliset olo-

suhteet ja toimijat kriisinkestävyiden parantamisessa, paikallisen kansalaistoiminnan merkitys mukaan lukien. Monivuotista rahoituskehystä koskevissa neuvotte- luissa vaikutetaan tähän rahoituksen päämäärien, määrän, rahoitusohjelmien ja ra- hoituksen käytäntöjen kautta.

- **EU:n rakennerahastojen** tai muiden EU-rahastojen tulevan rahoitusohjelmakau- den arviointikriteereissä huomioidaan hankkeen potentiaali vahvistaa demokratiaa, kulttuuria ja elämän luontoperustaa sekä varautumista ja kykyä vastata kriiseihin ja häiriöihin paikallisin toimin.
- **Kiinteistöjen omistajat ja hallinnoijat** tunnistavat kiinteistöjen merkityksen turval- lisuuden edistämisessä. Julkisten kokoontumistilojen ohella kansalaistoimijoiden hallinnoimat tilat kuten kylätalot ovat tärkeitä perusresilienssille normaaliaikana ja niiden merkitys osittain muuntuu kriisissä. Kriisissä korostuu myös tarve hyödyntää yksityisiä kiinteistöjä ja esimerkiksi vapaa-ajan asunnot voivat toimia hätämajoitus- paikkana. Käyttöönoton ehdoista voidaan sopia omistajien kanssa etukäteen.

2. Hyvinvointialueet ja kunnat ovat aloitteellisia vuorovaikutuksessa paikallisten kansalaistoimijoiden suuntaan ja näin helpottavat niiden kanssa tehtävää yhteistyötä resilienssin vahvistamiseksi.

Yhteiskunnan perusresilienssi edellyttää toimintatapoja, jotka takaavat eri tahojen vuo- ropuhelun ja yhteistyön myös normaaliolojen aikana. Suomen kokonaisturvallisuusmalli lujittuu, kun kylien ja kaupunkien, kuntien ja aluehallinnon välillä on toimivat vuorovai- kutuskanavat ja jatkuvaa vuoropuhelua.

Toimenpidesuosituks

- **Kuntien ja hyvinvointialueiden** järjestöyhdyshenkilöille varataan riittävästi aikaa tutustua kansalaistoiminnan tarjoamiin mahdollisuuksiin perusresilienssin vahvista- miseksi, kuten haavoittuvassa asemassa olevien tavoittaminen, eri tavoin tukemi- nen ja yhteiskuntaan kiinnittymisen mahdollistaminen. Järjestöyhdyshenkilö tekee yhteistyötä alueellisten kansalaistoimijoiden kokoavien toimijoiden kuten verkostojär- jestöjen kanssa huolehtien myös pienten ja etäällä asutuskeskuksista toimivien kansalaistoimijoiden osallistumismahdollisuuksista.
- **Varautumista suunnittelevat viranomaiset** huolehtivat erikokoisten ja eri alueilla toimivien kansalaistoimijoiden mahdollisuuksista osallistua suunnitteluun. Maaseu- tujen pienten kansalaistoimijoiden osallistuminen mahdollistetaan tarvittaessa esim. etäyhteyksillä tai korvaamalla matkakuluja.
- **Alueelliset verkostojärjestöt** kehittävät yhdessä muiden kansalaistoimijoiden alue- tasolla kokoavien organisaatioiden (kuten järjestöneuvottelukunnat) kanssa viestintää paikallisille kansalaistoimijoille niiden toimintaan aluetasolla tarjolla olevasta tu- esta ja verkostoista. Nämä aluetason toimijat kiinnittävät tässä erityistä huomiota maaseutualueiden, harvaan asutun maaseudun ja saaristoalueiden kansalaistoimi- joihin, joiden vuorovaikutuskanavat voivat olla hyvin erilaisia kuin kansalaistoimi- joilla kaupungeissa.

- **Hyvinvointialueneuvottelukunta** valtiovarainministeriössä ottaa 1.6.2025 jälkeisellä toimikaudella tehtäväkseen seurata ja arvioida hyvinvointialueiden vetämää verkostotyötä alueiden raportoinnin pohjalta.
- Hyvinvointialueiden asettamissa **nuorisovaltuustoissa, vanhusneuvostoissa ja vammaisneuvostoissa** käsitellään näiden väestöryhmien osallistumismahdollisuuksia hyvinvointialueiden resilienssiä koskevaan toimintaan, tunnistetaan kehittämistarpeita ja mahdollisuuksia ja tehdään niiden pohjalta ehdotuksia julkisen hallinnon toimintaan.

3. Julkinen hallinto tunnistaa paikallisen kansalaistoiminnan merkityksen kriisivalmiuden suunnittelussa ja huolehtii, että kansalaistoimijat saavat ajantasaista tietoa häiriötilanteissa.

Kriisivalmiuden suunnittelussa viranomaisten on tunnistettava kansalaistoiminnan merkitys haavoittuvuuksien vähentämisessä. Kansalaistoimijat tavoittavat ryhmiä, joihin julkisen hallinnon viestintä ei aina ulotu tai jotka eivät luota viranomaisiin. Tiedonkulun varmistamiseksi julkishallinnon on huolehdittava, että kansalaistoimijat saavat ajantasaista tietoa häiriötilanteissa.

Toimenpidesuosituksukset

- **Hyvinvointialueiden koordinoimat verkostot** veloitetaan laatimaan alueen paikalliset turvallisuussuunnitelmat yhdessä paikallisten kansalaistoimijoiden kanssa.
- **Opetushallitus** edistää kriisinkestävyys- ja resilienssin opetuksen tuomista erityisesti osaksi perusopetuksen opetussuunnitelmaa ja aiheen kehittämistä osaksi ihmisten elinikäisen oppimisen mahdollisuuksia vapaan sivistystyön kautta. Perusopetuksen tehtävä on tukea tasavertaisesti jokaisen tietoa yhteiskunnan resilienssin tilasta sekä tietotaitoa ja kykyä toimia osana yhteisöä ja kokonaisturvallisuussuunnitelmaa.
- **Kunnat ja hyvinvointialueet** luovat valmiuden sosiaalisen median alustojen hyödyntämiselle kriisinaikaisen kaksisuuntaisen ja paikallisen viestinnän välineenä.
- **Paikalliset kansalaistoimijat**, esimerkiksi kylä-, asukas- ja kaupunginosayhdistykset ovat aloitteellisia turvallisuussuunnitelmien laatimiseksi alueillaan. Turvallisuussuunnittelun voi yhdistää kyläsuunnitteluun tai vastaavaan paikalliseen positiivista turvallisuutta ja myönteistä tulevan kuvittelua edistävään tulevaisuustyöhön. Suunnittelu on kansalaistoimijoille mahdollisuus kehittää yhteistyötä alueen muiden toimijoiden kanssa.
- **Maakunnalliset ja paikalliset kansalaistoimijat** tunnistavat paikallisen tiedon tarpeita perusresilienssin edistämässä ja tukevat paikallisen tiedon tuottamista alueellaan, kun tiedolle on käyttöä. Kansalaistoimijat voivat esimerkiksi lujittaa alueensa kulttuuritoimintaa kulttuurikartoituksella, kampanjoida kansalaishavaintojen kokoamiseksi esimerkiksi vesitilanteesta vesi.fi:ssä tulvaennusteiden kehittämiseksi tai koota asukkaiden näkemyksiä toivottavasta tulevaisuudesta materiaaliksi kylä- ja turvallisuussuunnitelmaan.

4. Julkinen hallinto viestii kansalaistoimijoille tilannekuvaa alueensa resilienssin tilasta vahvistaakseen osallisuutta ja demokratiaa ja luodakseen pohjan tehokkaalle yhteistyölle äkillisissä häiriö- ja kriisitilanteissa.

Julkinen hallinto rakentaa ja viestii tilannekuvaa alueensa resilienssin tilasta selko- ja monikielisesti sekä vuorovaikutuksessa muiden toimijoiden kanssa. Alueellinen verkostoituminen, jatkuva yhteydenpito ja yhteisen ymmärryksen rakentaminen ja systemaattinen kokonaiskuvan ylläpito normaaliaikoina parantaa toimijoiden valmiutta selvittää yhdessä myös häiriötilanteista ja kriiseistä.

Toimenpidesuosituksat

- **Kunnat** tunnistavat paikallisen kansalaistoiminnan merkityksen perus- ja akuutti-resilienssin vahvistamisessa. Merkitys perustuu paitsi kansalaistoimijoiden aktiiviseen perustoimintaan myös paikallisten väestösuhteiden, sivistyskulttuurin ja ympäristön syvälliseen tuntemukseen. Tunnistaminen on olennaista kuntien käytännön toiminnassa. Sitä voidaan tukea kirjauksilla esimerkiksi kuntastrategiaan, erityisesti jos strategian toteuttajat ovat itse mukana keskustelemassa asiasta strategian valmistelussa.
- **Kunnat** käyvät alueensa kansalaistoimijoiden kanssa vuoropuhelua alueen pitkäjänteisestä kehittämisestä ja rakentavat siten perustaa yhteydenpidolle myös häiriötilanteissa.
- **Julkishallinnon sosiaalisen median vuorovaikutuskanavista vastaavat** ylläpitävät ja kehittävät jatkuvasti näitä kanavia kansalaisyhteiskunnan kanssa, tavoitteena saada kanavat tavoittamaan eri kansalaistoimijoita ja kansalaisia laajasti. Vuorovaikutuskanavien kehittämisessä huomioidaan kanavien ylläpidon ja päivityksen tarve, esimerkiksi yhteystietojen tarkistukset.
- **Paikalliset kansalaistoimijat** proaktiivisesti huolehtivat siitä, että niiden ajantasaiset yhteystiedot ovat julkishallinnon saatavilla. **Yhteystietoja nykyisin kokoavien verkkopalvelujen (esim. hyvinvointialuiden palvelutarjottimet, suomi.fi, lähellä.fi) kehittäjät** selvittävät yhdessä, miten yhteystietoja voitaisiin saada kattavammin löydettäväksi ja kehittävät ratkaisuja yhdessä kansalaistoimijoita tavoittavien viestijöiden kanssa. Esimerkiksi kunnat ja alueelliset kansalaistoimijat kuten verkostojärjestöt voivat kannustaa paikallisia kansalaistoimijoita yhteystietojen ilmoittamiseen.

5. Julkinen hallinto vahvistaa valtiollisen päätöksenteon tietopohjaa yhteiskunnan resilienssin kehittymisen tueksi.

Yhteiskunnan resilienssin vahvistuminen vaatii tietoa pohjaksi päätöksille, jotka kohdistuvat suoraan esimerkiksi varautumiseen tai vaikuttavat resilienssin tekijöihin epäsuorasti. Resilienssi on toimialat ja yhteiskunnan sektorit ylittävä asia, jossa myös kansalaistoiminnan merkitys syntyy suhteessa muuhun toimintaan. Tämänkin hankkeen tulokset voivat hyödyttää päätöksentekoa parhaiten, jos ne pääsevät käyttöön osana muuta yhteiskunnan resilienssiä koskevaa tutkimustietoa, punnittavaksi dialogissa muiden tiedonlähteiden kanssa.

Toimenpidesuosituksat

- Perustetaan **päätöksenteon tietotukitoimielin**, joka välittää päätöksentekijöille ajankohtaisinta tutkimustietoa sekä tunnistaa ja nostaa esiin turvallisuuskeskustelun ja tapahtumien keskeisimmät signaalit. Tämä voi olla esimerkiksi turvallisuuden tiedepaneeli tai tiedepaneelien turvallisuusjaosto, joka seuraa ja analysoi laajasti yhteiskunnallista turvallisuuskeskustelua ja -politiikkaa resilienssin näkökulmasta kattaen sekä akuutti- että perusresilienssin osa-alueet.
- **Resilienssin ja kokonaisturvallisuuden tutkimusta ja tietopohjaa kehittävät tutkimusorganisaatiot ja ammattikorkeakoulut** tekevät tiivistä yhteistyötä ja soveltavat painotuksiaan toisiaan täydentäviksi. Tavoitteena on tunnistaa ja hyödyntää synergioita, välttää resursseja hukkaavaa päällekkäisyyttä sekä tuottaa ja jäsentää tutkimustietoa tehokkaasti tiedon käyttäjien tarpeisiin. Lisäksi nämä tietopohjan kehittäjät muodostavat verkoston, joka tukee ehdotettua turvallisuuspaneelia tai vastaavaa toimielintä.
- Kehitetään päätöksenteon ja eri toimijoiden yhteistyön tueksi **hallinnon tasojen yhteinen resilienssin seurannan tietopohja sekä selkeät käytännöt sen tuottamiseen ja tulkintaan**. Tietopohjan perustaksi luodaan perus- ja akuutti-resilienssi-indikaattorit, jotka mahdollistavat alueellisen resilienssin kehityksen seurannan ottaen huomioon alueiden ja niiden kansalaistoiminnan erityispiirteet.

Tutkimuksen aineisto ja menetelmät

Tutkimus perustuu kirjallisuuskatsaukseen, kyselyihin, tapaustutkimuksiin ja yhteiskehittämiseen sidosryhmien kanssa. Kyselyt tehtiin erikseen kansalaisyhteiskunnan toimijoille (N=491) ja julkisen hallinnon edustajille (N=190).

Kymmenen tapaustutkimuksen avulla syvennettiin ymmärrystä siitä, miten paikallisiin yhteisöihin liittyvän kansalaistoiminnan merkitys ja vaikuttavuus resilienssin kannalta syntyvät. Suosituksia kehitettiin yhdessä sidosryhmien kanssa verkkotilaisuudessa ja Howspace-alustalla.

Lisälukemista

Pasi Mäenpää, Maija Faehnle, Henrietta Grönlund, Kati Pitkänen, Leena Alanko, Katri Sarkia ja Sinianna Kuosmanen. 2025. Reaktionopeutta, paikallistietoa ja huolenpitoa – Paikallinen kansalaistoiminta vahvistaa yhteiskunnan pitkäjänteistä resilienssiä ja kriisi-valmiutta. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2025:2.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-340-1>

Pasi Mäenpää, Maija Faehnle, Henrietta Grönlund, Kati Pitkänen, Leena Alanko, Katri Sarkia ja Sinianna Kuosmanen. 2025. Paikallistoiminnan keinoja resilienssin vahvistamiseen. Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan artikkelisarja 2025:2.
<https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-340-1>

Lisätietoja:

Dosentti Pasi Mäenpää, Helsingin yliopisto. Hankkeen päätutkija.
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Erikoistutkija Maija Faehnle, Suomen ympäristökeskus. Hankkeen johtaja.
etunimi.sukunimi@syke.fi

Kaupunkiteologian professori Henrietta Grönlund, Helsingin yliopisto.
etunimi.sukunimi@helsinki.fi

Kansa osaa, sopeutuu ja muuntaa - Paikallinen kansalaistoiminta yhteiskunnan resilienssin lisääjänä -hanke on toteutettu osana valtioneuvoston vuoden 2023 selvitys- ja tutkimussuunnitelman toimeenpanoa.

Hankkeen ohjausryhmän puheenjohtaja:

Erityisasiantuntija Laura Jänis, maa- ja metsätalousministeriö, etunimi.sukunimi@gov.fi

**DEMOS
HELSINKI**

Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminta
Statsrådets utrednings- och forskningsverksamhet

POLICY BRIEF on valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan artikkelisarja, joka esittelee näkökulmia ajankohtaisiin yhteiskunnallisiin kysymyksiin ja poliittisen päätöksenteon tueksi. Artikkelit julkaistaan verkkosivuilla tietokayttoon.fi.
© Valtioneuvoston kanslia